ਪ੍ਰਗਨੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ

ਬਨਾਮ

ਡਾ. ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ & ਓਆਰਐਸ.

(2021 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 7724-7725)

ਜਨਵਰੀ 12, 2022

[ਡਾ. ਧਨੰਜ ਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਅਤੇ

ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.ਆਈ]

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2010 – ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 – ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮ, 1986 – ਇਕੋ-ਸੈਂਸਿਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ 2030 – ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ 08.12.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ 2030 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਇਕੋ-ਸੈਂਸਿਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਲਈ – ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ, ਇੰਟਰ-ਅਲੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵੈਧ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਦੇ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ – ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਾਈਟ ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਚ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਈਟ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਸਤ ਭਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ – ਉੱਚ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੁਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਹੋਰ, ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਟੂਰਿਸਟ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ੰਪ 2030 ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਿਆਂ – ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਮੰਡੇਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹੈ – ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਚਾਰਟਰ ਹੈ ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ – ਹਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਵੈਧਤਾ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ

ਸਕੇ - ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਨੂੰਨ – ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ – ਫੈਸਲਾ: ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਡਾਟਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ - ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਡਾਟਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਹਾਨੀ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਾਈਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ("ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਨੇੜੇ"), ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਈਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੈਧ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਾਈਟ ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਚੀ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉੱਚੀ ਢਲਾਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਭੂਮੀ ਕਟਾਵ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪਰਿਟਨ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਈਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਈਟ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਤ ਭਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਈਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, "ਸੰਸੈਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ" ਅਤੇ "ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ" ਸਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24][174-A-E]

ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ

2. ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਅਧੀਨ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਲੁਕ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ।

3. ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਡੇਟਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਡਾਟਾ ਹੈ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਰਾਜ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਕੀ ਇਸ ਸੋਚ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਣ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32][180-G-H; 181-ਏ]

4. ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਨੂੰ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ., ਅਧੀਨ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਕਿ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਗਿਰਾਵਟ ਇੱਕ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਦੀ ਇਕੋਲੋਜੀਕਲ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟ ਐਚ 32 ਦੋਨੋਂ ਪਤਝੜੀ ਅਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਫਲੋਰਾ ਅਤੇ ਫੌਨਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਵਰਗੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਰਾਸਤ ਸਾਈਟਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲਵਾੜਾ ਮੰਦਰ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਪਲਾਨ 2030 ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਵਿਕਾਸ਼ੀਲ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਆਵਰਣਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਮੈਂਡੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਚਾਰਟਰ ਹੈ ਜੋ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ। ਹਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 331]I18-A-E]

ਐਮ.ਸੀ. ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2004) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 118 : [2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 126; ਵਿਗਿਆਨ ਤਕਨੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਾਧਨ ਨੀਤੀ ਲਈ ਰਿਸਰਚ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2005) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 510; ਮੁਡੁਮਲਾਈ ਦੇ ਹੋਸਪਿਟੈਲਿਟੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਪਰਿਆਵਰਣ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 589 : [2020] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 273; ਐਚ.ਪੀ. ਬੱਸ-ਸਟੈਂਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮੇਟੀ (2021) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 309 : 2021 (1) ਜੇ.ਟੀ. 187 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 202 ਦੇ 1995; ਮੰਤਰੀ ਟੇਕਮੀ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਫਾਰਵਰਡ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ (2019) 18 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 494; ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਅੰਕਿਤਾ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 897 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

[2004] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 126ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 27

[2020] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 273ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਾ 29

ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਿਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7724-7725 ਦੇ 2021।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੈਂਚ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ 10.03.2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 312 ਦੇ 2016 ਅਤੇ 29.07.2021 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਰਿਵਿਊ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 26 ਦੇ 2021 ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 312 ਦੇ 2016 ਵਿੱਚ।

ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਸਿਧਾਰਥ ਦਵੇ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਆਦਿਤਿਆ ਵੈਭਵ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੌਮਿਆ ਗੁਪਤਾ, ਸ. ਆਰੂਸ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਸ. ਵਿਧੀ ਠਾਕਰ, ਸ. ਨਿਧੀ ਜਸਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਮਿਤ ਸਿੱਬਲ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸਮੀਰ ਪਾਰੇਖ, ਵਿਨੈ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਸੁਮਿਤ ਗੋਇਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੀਨਾ ਆਰ. ਨਰੀਮਨ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗੀਤਿਕਾ ਕਪੂਰ, ਤਨੁਜ ਅਗਰਵਾਲ, ਪਰਿਤੋਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਮੈਸਰਜ਼ ਪਾਰੇਖ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਾਚੂਡ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਏ ਅਪੀਲ
ਬੀ ਇਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ 2030
ਸੀ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ
ਡੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਦਲੀਲਾਂ
ਈ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ
ਐਫ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਗੁਣ
ਜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ
ਐਚ ਨਿਸਕਰਸ਼

ਏ ਅਪੀਲ

1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਅਧੀਨ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਐਕਟ 1 ਦੇ 10 ਮਾਰਚ 2021 ਅਤੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 2 . ਇਸ ਦੇ 10 ਮਾਰਚ 2021 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਐਨਜੀਟੀ ਨੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 3 ਮਿਤੀ 8 ਦਸੰਬਰ 2020 ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ, ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ4 ਪਹਿਲੇ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ 20305 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਈਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਲਈ 6 . ਦ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 29 ਜੁਲਾਈ 2021, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਨੇ ਸਮੀਖਿਆ7 ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੀ ਇਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਏ 2030

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਲਈ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ 2025 ਵਿੱਚ "ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ" ਅਤੇ "ਟੂਰਿਸਟ ਸਹੂਲਤ" ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. 25 ਜੂਨ 2009 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ 8 ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 9 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸਨੇ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2) ਦੀ ਧਾਰਾ (v) ਅਤੇ ਧਾਰਾ (xiv) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 198610 ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ 5(3) ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮ 1986. ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਮਹੱਤਵ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠ:

“ਐੱਸ.ਓ1545(E) - ਜਦੋਂ ਕਿ, ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਖੇਤਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਖੰਡੀ ਸੁੱਕੇ ਪਤਝੜ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਮਹੱਤਤਾ ਘੱਟ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਸਪੀਸੀਜ਼; ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਜਿਵੇਂ ਦਿਲਵਾੜਾ ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਢਾਂਚੇ;

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਵਾਤਾਵਰਣ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਟੌਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਰੋਤ, ਪਰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜੀਵਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਵੀ

ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੀਵ;

ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ, ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਖੇਤਰ;

ਅਤੇ ਜਿਥੇ, ਪਰਿਵੇਸ਼ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 (1986 ਦਾ 29) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਧਾਰਾ (v) ਅਤੇ ਧਾਰਾ (xiv) ਦੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਸੌਦਾ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਜ਼ਟ, ਅਸਾਧਾਰਣ, ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਓ. ਨੰਬਰ 2497 (ਈ) ਦੀ ਤਾਰੀਖ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਵੇਸ਼ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਐਤਰਾਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਦਿਨ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਸੱਠ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ;

ਅਤੇ ਜਿਥੇ, ਉਕਤ ਸੂਚਨਾ ਵਾਲੇ ਗਜ਼ਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ;

ਅਤੇ ਜਿਥੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਉਲਲੇਖਿਤ ਡਰਾਫਟ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

ਹੁਣ, ਇਸ ਲਈ, ਪਰਿਵੇਸ਼ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 (1986 ਦਾ 29) ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਧਾਰਾ (ਵੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ (ਚੌਦਵੀਂ) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਨਿਯਮ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮ 5 ਦੀ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਵਰਣਿਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਮਾਉਂਟ ਆਬੂ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮਾਉਂਟ ਆਬੂ ਇਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ (ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਇਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

4. ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜੇ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਸਮੇਤ ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਦੇ ਸੰਰੱਖਣ, ਕੈਚਮੈਂਟ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਵਾਟਰਸ਼ੈਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਭੂਜਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਨਮੀ ਸੰਰੱਖਣ, ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ (ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਰੱਖਣ, ਅਤੇ ਇਕੋਲੌਜੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(1)(ਵੀ) ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"3. ਇਕੋ-ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾਮਤ:

(1) ਇਕੋ-ਸੈਂਸਿਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਲਈ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ-

(i) ਇਕੋ-ਸੈਂਸਿਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ..."

5. ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਿਟਨ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਟਨ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ1 ਦੀ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਟੀਐਮਪੀ ਜ਼ੈਡਐਮਪੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕੈਰੀਇੰਗ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਸਟੱਡੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ, ਕੈਰੀਇੰਗ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਸਟੱਡੀ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਈਐਸਜ਼ੈਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ:

"3. ਇਕੋ-ਸੈਂਸਿਟਿਵ ਜ਼ੋਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭਾਵ:-

[...]

(9) ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਈ ਵਿਰਾਸਤ: ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਕਈ ਮੰਦਰਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਿਲਵਾੜਾ ਮੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਚਲਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਦਿਲਵਾੜਾ ਜੈਨ ਮੰਦਰ, ਰਿਸ਼ਵ ਦੇਵ ਮੰਦਰ, ਨੀਮਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਆਦਿਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ, ਮਹਾਵੀਰ ਮੰਦਰ, ਆਦਿ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਸਿੰਕਟਸ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਅਤੇ ਸਬ-ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਕਾਸ ਜਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਮੋਨੂਮੈਂਟਸ, ਪੁਰਾਤਤਵ ਸਥਲ ਅਤੇ ਪੁਰਾਵੇ ਐਕਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 1995 ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਤ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਮਾਡਲ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ।

(10) ਪਾਣੀ:

(i) ਸਭ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਨਗਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਲਿੰਥ ਖੇਤਰਫਲ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਤ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਥਾਨਕ ਪਿੰਡਾਂ ਜਾਂ ਬਸਤੀਆਂ ਨੂੰ

ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਾਵੇ।

(ii) ਗੈਰ-ਨਗਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਕੋਲੇਸ਼ਨ ਟੈਂਕ ਅਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਟੈਂਕ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਢਲਾਨ ਅਸਥਿਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਭੂਜਲ ਐਕੁਇਫਰ ਰੀਚਾਰਜ ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(iii) ਤੂਫਾਨੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਾਰਿਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭੂਜਲ ਨੂੰ ਰੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੂੜਾ ਸਫਾਈ ਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(iv) ਭੂਜਲ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਕੇਵਲ ਪਲਾਟ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਦੀ ਅਸਲੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ ਲਈ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਸਟੇਟਾਂ ਜਾਂ ਕੰਪਲੈਕਸਾਂ ਲਈ ਭੂਜਲ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਲਈ ਰਾਜ ਭੂਜਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਲੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭੂਜਲ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਲਈ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

(v) ਭੂਜਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭੂਜਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

(vi) ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਜਲ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉੱਪਰ ਕੋਡਰਾ ਡੈਮ, ਹੇਠਲਾ ਕੋਡਰਾ ਡੈਮ ਅਤੇ ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 25 ਜਲ ਸਥਾਨ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਲ ਭਰ ਪਾਣੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਾਲਾ, ਡੈਮ, ਐਨੀਕਟ, ਰਿਸਾਵ ਅਤੇ ਬੋਰੀਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(13) ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ:

(i) ਜ਼ੋਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਉਹ ਖੇਤਰ ਦਰਸਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(ii) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਢਲਾਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਭੂਚਾਲ ਜਾਂ ਖਤਰੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਚਸ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਢਲਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਕਟਾਵ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰਜਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(iii) ਮੌਜੂਦਾ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਉੱਚ ਕਟਾਵ ਵਾਲੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

6. ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਲਾਜ਼ 4 ਅਧੀਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਓ.ਈ.ਐਫ.&ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ 10 ਦਸੰਬਰ 2009 ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ 24 ਜਨਵਰੀ 2012 ਅਤੇ 5 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦਾ ਮਸੌਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ "ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ" ਅਤੇ "ਟੂਰਿਸਟ ਸੁਵਿਧਾ" ਤੋਂ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ੋਨ" ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਐਮ.ਓ.ਈ.ਐਫ.&ਸੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ "ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ" ਅਤੇ "ਟੂਰਿਸਟ ਸੁਵਿਧਾ" ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 29 ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਐਮ.ਓ.ਈ.ਐਫ.&ਸੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ 28 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ।

ਸੀ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ

8. ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਮਾਣ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾਅਫਜ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ 2017 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ।

9. 26 ਨਵੰਬਰ 2018 ਨੂੰ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਨੇ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੇ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਓ.ਈ.ਐਫ.&ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਆਫ ਪਲਾਨਿੰਗ ਅਤੇ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ (ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ), ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬੋਰਡ3 ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਡੇਟ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

"21. ਕਮੇਟੀ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮੋਏਫ਼&ਸੀ.ਸੀ. ਦੇ ਦਿਨਾਂਕ 28.09.2015 ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਿਨਾਂਕ 25.06.2009 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ 2010 ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇਗੀ। ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਤੇਰਾਂ (13) ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਪਲਾਸਟਿਕ

ਦੇ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ, ਕੂੜਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਚਰੇ ਦੀ ਸਾੜਨ 'ਤੇ ਰੋਕ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਉੱਚ ਤਣਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਛਾਈ ਜਾਣੀ, ਸਲੀਮ ਅਲੀ ਪੰਛੀ ਅਭਿਆਰਣ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਸਾਲਿਡ ਵੇਸਟ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਸਾਲਿਡ ਵੇਸਟ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨਿਯਮ, 2016 (ਅਭਿਆਰਣ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ) ਅਨੁਸਾਰ, ਅਤੇ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਆਵਰਣ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਸਮੇਤ।

22. ਕਮੇਟੀ ਉਹ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਬਿੰਦੂ ਵੀ ਵੇਖੇਗੀ ਜੋ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੇ ਹਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਹਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ, ਉੱਚੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀਆਂ ਢਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ, ਚੱਟਾਨਾਂ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਸਥਾਨਾਂ, ਸਾਈਟਾਂ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ, ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਦੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।"

10. ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 4 ਸਤੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ 7 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਤੀਜਤਨ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ:

"8. ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 6.11.2018 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਰਿਪੋਰਟ ਲਗਭਗ 9 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 04.09.2019 ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਸਚਿਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

11. ਮੁੜ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮਾ ਕੀਤੀ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉੱਚ ਰਿਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚਿੱਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਸ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਾਈਟਾਂ ਸਮੇਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਖਾਸ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਸੁਣੀਆਂ। 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਸਲ ਡਾਟਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਦਾਨੀ ਦੌਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਵਜੋਂ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਕੇ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ, ਭੂ-ਆਕਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੈਵ-ਵਿਵਿਧਤਾ ਜ਼ੋਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰਾ ਅਤੇ ਫੌਨਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ, ਆਦਤ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਕੋਲੋਜੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਬਫਰ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੀ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ,5 ("ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਨ") ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਅੰਤਤੋਗਤਵਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ, ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਨੂੰ ਵੀ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ ਵਜੋਂ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਹੋਰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਪਰਿਵਰਤਨੀਯ ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤਾਂ, ਪੀੜ੍ਹੀਗਤ ਨਿਆਂਪਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਿਦ੍ਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(2)(ਵੀ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

12. ਫਿਰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਟੇਬਲ 16 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ:

"ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣੇ ਗਏ 10 ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਟ ਦੌਰੇ/ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀਆਂ/ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਟਾਊਨ ਪਲਾਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਹੋਰ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਨਾਲ 16-17 ਜਨਵਰੀ 2020 ਦੌਰਾਨ ਬਾਤਚੀਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ"

ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਈਟ, ਭਾਵ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਲਿਕਾਬੱਧ ਹੈ:

ਸਾਈਟ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਥਾਨ (ਅਕਸ਼ਾਂਸ ਅਤੇ ਰੇਖਾਂਸ ਨਾਲ ਉਚਾਈ/ਢਾਲ)	ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਤੇ ਵਨਸਪਤੀ ਢੱਕਣ (%)	ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ (ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 50 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਜਲਘਰ ਤੋਂ ਅਤੇ 100 ਮੀਟਰ ਵੈਟਲੈਂਡ/ਨਦੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਨੇੜੇ	24 34'38.14"N72 43'57.77"E(+_3 m)1139 m; ਇਸ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਦੋ ਡੋਮੇਨ ਉਪਲਬਧ	ਖਾਲੀ/ਖੇਤੀਬਾੜੀ; ਪਹਾੜੀ ਸਿਖਰ ਅਤੇ ਢਲਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰੱਖਤਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲਾ ਰਗੜੋ।	ਇਸ ਸਾਈਟ ਨੂੰ (1) ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕੇਂਦਰ (ii) ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਾਈਟ ਚਾਰ ਪੜਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਵਰ

	ਹਨ। ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਈਟ ਦੀ ਢਲਾਨ>20 ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ <20 ਹੈ।		ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਢਾਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਲਈ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ● ਇਸ ਸਾਈਟ 'ਤੇ, ਬੀਚ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਾਟਰਫਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ, ਪਾਸੇ ਦੀ ਢਾਲ, ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ/ਜੋੜਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ● ਇਸ ਸਾਈਟ 'ਤੇ, ਬੀਚ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਾਟਰਫਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ, ਪਾਸੇ ਦੀ ਢਾਲ, ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ/ਜੋੜਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ● - ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਸਾਈਟ ਵੱਲ ਮਾਪੀ ਗਈ ਢਾਲ 25% ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ। ਜੇਕਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ ਤਾਂ ਭੂ-ਜਮਾਵਾਂ ਨੂੰ

			ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ● - ਹੌਲੀ ਢਾਲਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਥਾਨ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਾਰਿਸਥਿਤਕੀ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ● ਹਾਲਾਂਕਿ ਘੱਟ ਢਾਲਾਂ ਦਾ ਖੇਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭੂ-ਆਕਾਰਿਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਈਟ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਆਵਾਸ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਖੇਤਰ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਤ ਭਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਾਰਿਸਥਿਤਕੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪਾਰਿਸਥਿਤਕੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

			• ਨਿਰਮਾਣ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਯਾਨੀ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢਾਲਾਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਢਾਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੈਰਿਫ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਛੇਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਿਸ਼ਕਰਸ: ਇਹ ਸਾਈਟ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ

13. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਈਟ ("ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਨੇੜੇ") ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਪਾਰਿਸਥਿਤਕੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਵੀ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਹਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਿਵਾਏ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ, ਅਤੇ ਕਿ ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ., ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਮੇਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

14. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ

ਹੈ।

ਡੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

15. ਮਿਸਟਰ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਹੈ:

(i) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ, ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਐਕਟ, ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਨਿਯਤ ਹੈ 14 ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚੀ । ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਐਕਟ. ਐਨਜੀਟੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜ਼ੈਡ ਐਮ ਪੀ 2030 ਦੀ ਸੋਧ; ਅਤੇ

(ii) ਦੂਜਾ, ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ:

a. ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਖਰੜਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੁਲਾਈ 202015 ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ 1 ਫਰਵਰੀ 2021 ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ। ਡਰਾਫਟ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ, ਸਾਰਣੀ 23 ਦਸ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਮਾਉਂਟ ਆਬੂ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਛਾਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਈਟਾਂ ਬਾਇਓ- 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਾਲਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ. ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸ. ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਣ ਦੀ ਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਿਆ ਜਾਣਾ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਲੋਥ ਰਿੱਛ ਅਤੇ ਪੈਂਥਰ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਈਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰਣੀ 23 ਵਿੱਚ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ "ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ"). ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਹਰ ਵਿੱਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਕਾਲਮ ਹੈ ਗੁੰਮ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜੈਵ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਤੇ ਕਾਲਮ ਹੈ ਲਾਪਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਣ ਲਈ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ; ਅਤੇ

b. ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਸਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਹੈ "ਚੁਣੋ ਅਤੇ ਚੁਣੋ" ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ.

16. ਇਹਨਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਿਤ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

(i) ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਮਾਊਂਟ ਆਬੂ ਦੀ ਇਕੋਲੋਜੀਕਲ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਮਨ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਪੀਕਲ ਡ੍ਰਾਈ ਡਿਸਾਈਡੂਅਸ ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜੰਗਲਾਤ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ;

(ii) ਜ਼ੈਡ ਐਮ ਪੀ 2030 ਨੂੰ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

(iii) ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ;

(iv) ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

(v) ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ਿਡਿਊਲ I, ਅੰਤਰਾਲ, ਫਾਰੈਸਟ ਕੰਜਰਵੇਸ਼ਨ ਐਕਟ 19808 ਅਤੇ ਈ.ਪੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(vi) ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਈ.ਪੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

(vii) ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਦਾ 7 ਨਵੰਬਰ 2019 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ;

(viii) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਡੋਮੇਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਾਈਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋਰ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਈਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਸਨਸੈੱਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ" ਅਤੇ "ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ") ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੈਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। "ਸਨਸੈੱਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ" ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜ਼ੈਡ ਐਮ ਪੀ 2030 ਅਧੀਨ;

(ix)ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜਣ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਮਾਹਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਰ ਇੱਕ ਸਾਈਟਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ

ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਈ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

17. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 15(1) ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"15. ਰਾਹਤ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ।—(1) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ,—

(a) ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਤਰਨਾਕ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ);

(b) ਨੁਕਸਾਨੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ;

(c) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜੋ ਵੀ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਉਸ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ।"

18. ਸ਼ਡਿਊਲ I ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਸੀ. ਐਕਟ (ਐਂਟਰੀ 3) ਅਤੇ ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ (ਐਂਟਰੀ 5) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬੀ ਦੁਆਰਾ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੂਲ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। 'ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ' ਮਾਉਂਟ ਅਬੂ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਈ.ਪੀ. ਐਕਟ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੋਈਐਫ&ਸੀ.ਸੀ. ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 15(1)(c) ਅਧੀਨ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੜ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਉਸ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਲੋਜ਼ 3(1) ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਲਈ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਪਲਾਨ (ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ.) ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦੀ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

19. **ਮੰਤਰੀ ਟੈਕਜ਼ੋਨ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਫਾਰਵਰਡ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ**8, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 15(1)(c) ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਜਸਟਿਸ ਐਸ ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"43. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 15(1)(c) ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਟਾਪੂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ, ਹੁਣ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਰਿਵੇਸ਼ੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਅਟੱਲ ਨੀਂਹ ਵਜੋਂ ਸਮਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਕੋਲੌਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਅਤੇ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲੈਣ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

20. ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਬਨਾਮ ਅੰਕਿਤਾ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ 19, ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ, ਜਸਟਿਸ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ ਨੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ:

"27. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਜੂਨ 1972 ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਹੋਮ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਪਰਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਤਾਰੀਫਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮਿਊਨਿਸਿਪਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਧਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦਾ ਮੈਂਡੇਟ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ।

[...]

36. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਸਮਰੱਥਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰਵਾਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸੁਝਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (**ਸਰਤਚ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕਾਰਡੀਓ ਵੈਸਕੁਲਰ ਡਿਸੀਜ਼ਜ਼**, (2014) 2 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 62; **ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੋ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨੁਸਲੀ ਨੇਵਿਲ ਵਾਡੀਆ**, (2008) 3 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 279). ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਚੋਣ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੱਲ ਝੁਕਾਵ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ 21 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

[...]

38. ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ) ਨਿਯਮ, 2011 (ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ "ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨਿਯਮ") ਬਣਾਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਨਿਯਮ 24 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"24. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

39. ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਨਿਯਮ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮਝਣਯੋਗ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

40. ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਫਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਚੁਣਾਵ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਕ ਉਦਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਦ੍ਵੰਦੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ, ਆਪਦਾਵਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ, ਪਰਿਆਵਰਣੀ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਜਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਖਿੱਚਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

41. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਢਾਲਣਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਨਾ ਗਈ ਹੋਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

21. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਐਨਵੀਲ 'ਤੇ ਜ਼ੈਡ ਐਮ ਪੀ 2030 ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ।। 7 ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਪਿਛਲੀ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਬੀ. ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਦੀ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ

ਮੇਲ ਖਾਣ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰ ਸਕੇ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਐਫ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਗੁਣ

22. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇੱਕ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਵਾਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ

ਅਤੇ ਇਹ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਜੋ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ।

23. ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਾਈਟਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਆਧਾਰ "ਸੰਸੈਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ" ਅਤੇ "ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਵਲੋਕਨ 'ਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਵਲੋਕਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਸਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟੇਬਲ 16 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਸਾਈਟ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਥਾਨ (ਸ਼ੁੱਧਤਾ/ਉਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਸ਼ ਅਤੇ ਲੰਮਾ); ਢਲਾਨ (0))	ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਕਿਸਮ/ਕਵਰ (%)	ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ (ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ 50 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਜਲਘਰ ਤੋਂ ਅਤੇ 100 ਮੀਟਰ ਵੈਟਲੈਂਡ/ਨਦੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।
ਸਨਸੇਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ	24°35'1149"N 72°42'13.79°E (3 ਮੀ.)	ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ (ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਬਣੀ/ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਚੱਟਾਨ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ	ਇਹ ਸਾਈਟ ਬੇਸਮੈਂਟ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਨਾਈਟ ਨਾਲ ਸਥਿਰ ਹੈ।

	1169 ਮੀ; ਇਸ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਢਲਾਣ <20 ਹੈ	ਸਕ੍ਰਬ/ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਰੁੱਖ (<10%) ਇਸ	• ਇਹ ਸਾਈਟ ਜੰਗਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। • ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਿਲਟ-ਅੱਪ ਖੇਤਰ ਵਜੋਂ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਰਕਬੇ ਦੇ 10% ਭੱਤੇ ਜਾਂ 5000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ (ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਿੱਟਾ: ਸਾਈਟ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ

ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਮਾਜ	24°34'55.26 ਐਨ 72°43'38.12°E (3 ਮੀ.) 1137 ਮੀ; ਇਸ ਐਲੋਪ <20 ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ	ਵੈਕਮ: ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਰੁੱਖਾਂ (>20%) ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹੋ	ਗ੍ਰੇਨਾਈਟ ਵਿੱਚ ਬੇਸਮੈਂਟ ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੱਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਜਾਗਰ ਹੈ ● ਸਾਈਟ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਕੁਦਰਤੀ ਧਾਰਾ (ਨਾਲਾ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬਫਰ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ● ਸਾਈਟ ਬਸਤੀ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ● ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਈਟ ਸਥਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ● ਹੇਠ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ

			ਸਕਦੀ ਹੈ ਈ ਐੱਸ ਜ਼ੈੱਡ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡ। ਸਿੱਟਾ: ਸਾਈਟ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ

24. ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸੈਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਵਾਸੀ (ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਲੀ) ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਾਈਟ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ("ਐਸ.ਟੀ.ਪੀ ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਨੇੜੇ"), ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੈਧ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਦੇ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਵਾਸੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਾਈਟ ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਚੇ ਢਲਾਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟੈਕਟੋਨਿਕ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ੁਕ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ, ਮਾਹਿਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਸੁਵਿਧਾ ਕੇਂਦਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਘੱਟ ਢਲਾਣ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਈਟ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਤ ਭਾਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਤੈ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, "ਸੰਸੈੱਟ ਰੋਡ ਸਕੀਮ" ਅਤੇ "ਸਨਰਾਈਜ਼ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ" ਸਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟੇਬਲ 16 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਾਈਟਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅੰਤਰ ਹੈ।

ਗ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ

25. ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਅਧੀਨ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 20 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"20. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੁਝ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗਾ।—ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ,

ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰੇਗਾ।"

26. ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਸਥਾਰ ਰਿਓ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ 15 ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ 1992 ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।" ਜਿੱਥੇ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਅਪਰਿਵਰਤਨੀਯ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯਕੀਨੀਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਹਰਾਸ਼ਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾਗਤ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।"

27. ਐਮ.ਸੀ. ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ2 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਲ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"48. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦਯੋਗਾਂ, ਸਿੰਚਾਈ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਜਸਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮੇਤ। ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ...1992 ਦੀ ਰਿਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 15 [ਐਡ: (1999) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 718, 733 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ] ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਅਪਰਿਵਰਤਨੀਯ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਧਮਕੀਆਂ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯਕੀਨੀਅਤ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਹਰਾਸਮੈਂਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾਗਤ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਈ ਵਾਰ, ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਲਪ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਗਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਨਾਮੁਰਾਦ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਨਾਮੁਰਾਦ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤ ਉੱਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ ਵੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

28. ਸਾਇੰਸ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰਿਸੋਰਸ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਰਿਸਰਚ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ1 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ

ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 47, 48-ਏ ਅਤੇ 51-ਏ(ਜੀ) ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"16. ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੁਣ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਵੈਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [(1996) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 647] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ "ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ" ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਉਭਰ ਕੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 47, 48-ਏ ਅਤੇ 51-ਏ(ਜੀ) ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ, 1986 ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਵਧਾਰਣਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਵੈਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਮਾਮਲੇ [(1996) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 647] ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਰਵਾਇਤੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ...."

29. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁਡੁਮਲਾਈ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਿਟੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"39...ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਮ.ਸੀ. ਮੇਹਤਾ (ਬਦਖਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਐਮ.ਸੀ. ਮੇਹਤਾ (ਬਦਖਲ ਅਤੇ ਸੁਰਜਕੁੰਡ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 715] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ “ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ” ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 21, 47, 48-ਏ ਅਤੇ 51-ਏ(ਜੀ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਵਨਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੇ ਅਤੇ ਬਚਾਏ ਸਮੇਤ ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਵਨਜੀਵ ਨੂੰ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਯਾ ਰੱਖੇ। ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਣ, ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ, ਸਿਗੁਰ ਪਲੇਟੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਹਾਥੀ ਗਲਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

30. ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਖਿਆਨ ਕੀਤਾ:

"79. ਉਪਰੋਕਤ ਸੈੱਟ ਆਊਟ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੌੜਾਈ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਣਾਇਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਫੈਸਲੇ' ਜਾਂ 'ਆਦੇਸ਼' ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ "ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ, ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ" ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ [ਵੈਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ (ਸੁਪਰਾ), ਐਸ. ਜਗੰਨਾਥਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1997) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87, ਕਰਨਾਟਕ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਏਰੀਆਜ਼ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸੀ ਕੇਂਚੱਪਾ, (2006) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 371]. ਇਸ ਲਈ ਦੋ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਕੀਰਣ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੋਰਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

80. ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤਰਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਬਿਟਿਊਡ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੋਵੇਂ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

"31. ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਦੋਂ ਅਪਣਾਉਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਲੁਕ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਐਚ.ਪੀ. ਬੱਸ-ਸਟੈਂਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ & ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਸੈਂਟਰਲ ਐਮਪਾਵਰਡ ਕਮੇਟੀ2 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ "ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ" ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਰਾਜ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਿਯਮਨ ਨੀਤੀ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬਹੁ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"49. ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂਨ ਦਾ ਨਿਯਮ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਕਾਨੂਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖਾਸ ਫੀਚਰ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਈ ਜੈਨਰਿਸ ਹਨ। ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਢਾਂਚਾ ਦੇਣ ਲਈ — ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਮੌਲਿਕ ਉਪਕਰਣ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ — ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸੰਪਰਕ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕਾਰਬਨ ਫੁੱਟਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੇ

ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮਾਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਵਿਦਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ, ਨਿਯਮਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਸਮਝ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ "ਕਾਨੂਨ" ਤੱਤ ਇਸ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਘਾਟੇ, ਜਲਵਾਯੂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਸਮਝ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਦਾਂਤ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਡਾਕਟਰਿਨ ਵਰਗੀਆਂ ਅਵਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੰਬੰਧ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਵਿਭਾਜਿਤ ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮੰਨਤਾ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਕਾਰਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"53. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ — ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਠੋਸ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂਕਿ ਢਾਂਚਾ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਿਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਸਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਨਿਆਇਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਡਾਟਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

54...ਇਸ ਲਈ, ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ — ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸਾਨੂੰ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ, ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਉਭਰਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੀਮਿਤ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਦਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕੀਏ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਸਰਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਢਾਂਚਾ, ਜੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਅਧੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਇੱਕ ਨਕਸ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੋਵੇ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

32. ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਡਾਟਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਡਾਟਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਘਾਟਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹੀ ਸੋਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟੀ.ਐਨ. ਗੋਦਾਵਰਮਾਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਖੇਤਰ ਪਛਾਣੇ ਜਾ ਸਕਣ ਜਿੱਥੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਘਾਟੇ ਦੀ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

33. ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਨੂੰ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਕਿ ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ੁਕ ਇਕੋ-ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਘਾਟਾ ਇੱਕ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟਾਅ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅੰਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਊਂਟ ਅਬੂ ਦੀ ਇਕੋਲੋਜੀਕਲ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਰਾਪੀਕਲ ਸੁੱਕੇ ਪਤਝੜੀ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜੰਗਲ ਦੋਵੇਂ ਹਨ; ਇਸ ਦੇ ਫਲੋਰਾ ਅਤੇ ਫੌਨਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੱਕੀ ਝੀਲ ਵਰਗੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਲਵਾੜਾ ਮੰਦਰਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਸਾਈਟਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ 2030 ਤੱਕ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਪਲਾਨ (ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ.) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਭਵ

ਐਚ ਨਿਸਚਾ

34. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 10 ਮਾਰਚ 2021 ਅਤੇ 29 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ੈਡ.ਐਮ.ਪੀ. 2030 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਈ.ਐਸ.ਜ਼ੈਡ. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਨੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

35. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਦਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate